

Rast İlahi

Gel Derviş Beri Gel Yabana Gitme

NEY

Bestekâr : **Niyâzi Yetişken**

Usûlü : **Sofyan**

Güftekar : **Rıza Tevfik Bölükbaşı**

Gel der viş be ri gel ya

ba na git me Her ne a rı

yor san i nan sen de dir

Nef si ne bey hu de e zi

yet et me Kâ bey se mak su

dun rah man sen de dir Çöl

ler de do la şıp se ra

ba bak ma Al lah Al lah du

yip se ma ya bak ma Ta li

bi Hak i sen ki ta ba

bak ma O ku mak bi lir

sen Kur 'an sen de dir Kıl lı

*Gel derviş, beri gel, yabana gitme;
Her ne arıyorsan inan sendedir.
Nefsine beyhude eziyet etme
Kâ'beyse maksudun Rahmân sendedir.*
*

*Çöllerde dolaşıp seraba bakma,
Allah Allah deyip sehâba bakma.
Talibi Hakk isen kitaba bakma
Okumak bilersen Kur an sendedir.*
*

*İlminle bir kılı, kırka yararsın,
Gördüğün ru'yâda sâde sen varsın,
Etrâfına bakıp kimi ararsın,
Bu tehi kubbeyi kuran sendedir.*
*

*Kılı kırk yarmağa irfândır deme;
Ona vahşi, bana yabandır deme;
Şuna gerçek, buna yalandır deme;
Birin aslı yok, yalan sendedir.*
*

*Ayrı ma'nâ verme küfr ile dine;
Varıp gelme şaşkın, şekk ü yakine;
Arıfsen âğâh ol sırr-ı mübine;
Vesvesen küfürdür, imân sendedir.*
*

*Gir gönül şehrine, dolaş bir kerre,
Kıyâs et ne imiş güneşle zerre;
Yalnız sen kaadirsın hayr ile şerre,
Şerre mâil isen Şeytân sendedir.*
*

*Cilve etsin dersen kemâl ile Hak,
Çıkıp benliğinden bir kendine bak;
"Enelhak" sözünü dilinden bırak,
Lâfa kulak verme, irfân sendedir.*
*

*Nefsini evvelâ çıkar aradan,
Bir renge boyanma aktan, karadan;
Gönlünde berk urur nûru yaradan,
Zulmette dolaşma, Yezdân sendedir.*
*

*İşittim babasız bir oğulmuşsun,
Hem cennette doğmuş, hem koğulmuşsun;
Hem kesret istemiş, hem boğulmuşsun,
Allah'ın suçu ne? İsyân sendedir.*
*

*Gayrıdan arayıp derdine çâre,
Ne varlık verirsin mûr ile mâre?
Cennetten çıktınsa be hey âvâre,
Havva'yı aldatan yılan sendedir.*
*

*Şânın pek âlîdir, ne var pest isen?
Her şeye taparsın put-perest isen?
Bâde-i aşk ile eğer mest isen
Kendine gel âşık, cânân sendedir.*
*

*Câhil mezâhire Hakk diye bakar,
Her köşe başında bir kânil akar,
Bu seyl-i havâdis durmayıp akar
İlel-ebed baaki kalan sendedir.*
*

*Menbaı sendedir feyz-i hayâtın
Gelip giden canlar hep nefehâtın.
Hayretten boğulma, bu kâinâtın
Hepsi bir katredir, ummân sendedir.*
*

*Her şeyin varlığı senin özündür.
Kendini çok gören kendi gözündür,
Bu mülke hükm eden senin sözündür
Kalıbın kürsüdür, sultân sendedir.*
*

*Hey Rızâ, tâkat yok Hakk'ı inkâra;
Sen mahrem imişsin didâr-ı yâra,
Şimdi âğâh oldum sırr-ı esrara :
Âlemi yaradan vicdân sendedir...*

Rıza Tevfik Bölükbaşı / 1918

Türk Şair, Filozof ve Devlet Adamı Rıza Tevfik Bölükbaşı

[1869, Mustafapaşa - 31.12.1949, İstanbul]

1869'da bu gün için Bulgaristan sınırları içinde kalmış olan Svilengrad'ın Cisir-Mustafa paşa kazasında doğdu. Cisir kazası o yıllarda ise Edirne vilayetine bağlıydı.

Babası Mülkiye kaymakamlarından Hoca Mehmet Tevfik, annesi Kafkas muhacirlerinden Münire Hanım'dır. Rıza Tevfik, ilkokulu babasının isteği üzerine İstanbul'da bir Musevi okulunda okudu. Bu okulda ilköğrenim yıllarından itibaren İspanyolca ve Fransızca öğrendi. Rüştüye'i ise Babasının kaymakamlık yaptığı Gelibolu'da bitirdi. Liseye Galatasaray Lisesi'ne girerek devam etti. Fakat bu liseyi bitiremedi. Kaynaklardan bazıları onun Galatasaray Sultanisini bitiremediğini buna rağmen babasının dostu bir paşa tarafından Mülkiye mektebine kayıtlı edildiğinden söz etmektedir. Galatasaray Sultanisinin bitirmeden Mülkiye Mektebine alınmış olması biraz tuhaf olmuş olsa da bir şekilde liseyi bitirmiş olması gerektiği kanaatindeyiz. Mülkiye Mektebine babasının bir dostu olan bir Paşa tarafından alınan Rıza Tevfik bu okuldaki öğrenci hareketlerine katıldığı için kovuldu. Mülkiye'den atıldıktan sonra 1890'da Tıbbiye'ye girdi. Tıp eğitimi sırasında da birkaç defa hapse girdi çıktı; hapiste de mahkûmları isyana teşvik etti. Fakat bu defa her türlü menfi olaylara rağmen dokuz yıl süren öğrenim müddetinden sonra 1899'da Tıbbiye'yi bitirip doktor olmayı başardı. Biyografisinden de anlaşıldığı kadarıyla oldukça sorunlu bir tahsil hayatı geçirdi.

Tıbbiye'den mezun olduktan sonra 1890 yılında işe başladı Karantina idaresinde doktor olarak çalışmaya başlamıştı. Tıbbiye yıllarında tanıştığı Ayşe Sıdika Hanım ile de evlendi. Şairin bu evlilik hayatından üç çocuğu dünyaya geldi. Üç kız çocuğu sahibi oldu; ancak eşini 1903 yılında çocuklarını ise 3, 4 ve 7 yaşlarında iken kaybetti.

1907'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. 1908 yılına kadar doktorluk görevinde kalmış. 1908'den sonra politikaya atılmıştı. Bir yıl sonra Edirne mebusu olarak Osmanlı parlamentosuna girdi. 1908'de ilân edilen II. Meşrutiyet sonrasında Selim Sırrı Bey (Tancan) ile birlikte İstanbul'un asayişinden sorumlu oldu. Delişmen mizacı ve devasa cüssesi ile Meşrutiyet yıllarında atlı polis teşkilatının ve İstanbul asayişinin sorumlusu olarak bir hayli sivrilmışti. İstanbul'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin en önde gelen şahsiyeti olarak belirdi. Meşrutiyet yılları boyunca Dersaadet'te en etkili kişileri arasında görülmüştü.

Fakat bir süre huysuz mizacı yüzünden de olsa gerek İttihat ve Terakki Cemiyeti ile anlaşmazlığa düştü. Disiplinsiz ve her şeye muhalif mizacı ve düşüncelerindeki değişkenlikleri yüzünden İkinci mebus seçiminde parlamento dışında kaldı. Hürriyet ve İhtilaf fırkasına geçerek ittihatçılara karşı cephe aldı. Balkan Harbi'nin İttihatçılar yüzünden çıktığına inanıyor, devletin Birinci Dünya Savaşı'na girmesine karşı çıkıyordu. [7] İttihatçılarla mücadele için 1912'de Hürriyet ve İhtilaf Fırkası'na girdi. Bu sırada Sultan II. Abdülhamit'ten özür dileyen bir şiir de yazdı. Tevfik Paşa Kabinesinde Maarif Nazırı oldu. Tevfik Paşa kabinesi düşünce bu defa Şura'yı Devlet Reisi olarak meclis başkanı da oldu.

1918'de son Osmanlı kabinesinde Maarif Nazırı (Eğitim Bakanı) olarak bulundu. Aynı yıl Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın büyük üstadı oldu. Belki de bu sayede 1919'da Şura-yı Devlet (Danıştay) Reisliği görevine getirildi.

Bu yıllar arasında(1908-1918) Darülfünun'da felsefe dersleri de veriyordu. Felsefenin eğitim sisteminde yer alması için gayret gösteriyordu. Halkın önünde konuşmak ve nutuklar çekmekten de hoşlanıyormuş iken cüssesi ile etkili oluyordu. Bu yıllarda gerek yaptığı konuşmalar, gerek Darülfünun'da felsefe hocalığı yapması nedeniyle 'Feylesof Rıza Tevfik' diye anılmaya başlamıştı. 23 Temmuz 1908 tarihinde başlayan II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1918) boyunca Tiyatro salonları ve kuraathanelerde halka açık verdiği konferanslar ile tanındı. Maarif Nazırlığı süresinde Felsefe derslerini liselerin müfredatına koydu.

Sevr Antlaşmasına Osmanlı delegesi olarak katıldı. Osmanlı Devleti adına Sevr Antlaşması'nı (10 Ağustos 1920) imzaladı. Bu anlaşmaya imza koyması nedeniyle ve Kurtuluş Savaşı ve Atatürk'e karşı bir konumda bulunması yüzünden adı 'Yüzellilikler listesinde' yer aldı. 1922'de Başkomutanlık Meydan Muharebesinden sonra yurtdışına kaçmak zorunda kaldı. Sürgün yıllarında Hicaz, Amerika, Ürdün ve Lübnan'da yaşadı. Sürgün yıllarının pek çoğunu Lübnan'ın Cündiye kasabasında geçirmişti. Ürdün Krallığının gözetiminde ve Cündiye kasabasında Rıza Tevfik'in sürgün yılları yirmi yıla yakın sürmüştü.

Politikadaki tutarsızlıkları ve ateşli kişilik yapısı nedeniyle olaylarla dolu bir ömür süren Rıza Tevfik Lübnan'da yaşarken bir ara Amerika'ya da gidip geldi. Sevr Antlaşması'nı imzalayan Osmanlı delegelerinden birisi olduğu için Yüz ellilikler arasında olması nedeniyle uzun yıllar sürgünde yaşadı. Bu listedeki isimler vatandaşlıktan çıkarılmışlardı.

1939 yılında çıkan Af Kanunu'ndan faydalanarak af kanunundan dört yıl sonra 1943'te kendi ifadesiyle 'hesaplaşmak için değil, vedalaşmak için' yurda döndü. Soyadı kanunundan sonra ve yurda döndüğünde 'Bölükbaşı' soyadını aldı. 31 Aralık 1949'da, felç tedavisi için yattığı İstanbul Vakıf Gurebâ Hastanesi'nde zatürreden öldü. Mezarı, Zincirlikuyu Asri Mezarlığı'nda bulunmaktadır. 1908 yılından başlayarak ölümüne yakın günlere kadarki yaşadıklarını 'Biraz da Ben Konuşayım' adını verdiği hatırat kitabında topladı. Bu eser başta Sevr olmak üzere II. Abdülhamid, II. Meşrutiyet ve Mütareke dönemlerinde içinde yaşadığı, doğrudan ya da dolaylı olarak karıştığı siyasi nitelikli olayları birinci dereceden anlatan en değerli belge ve kaynaklardan birisi olmaktadır.

Güntekin Yıldız'ın ifadesine göre hiç bir düşünce ve fikir, önderine sonuna kadar bağımlı kalamamıştır. Çünkü onun mizacında değişkenlik, hırçınlık ve delişmenlik vardır. Onun karakterinde sonuna kadar bir düşünce içinde kalabilmek yapısı yoktur. Rıza Tevfik'in biyografisine bakılınca bu tespit doğru görülür. Sürekli fikir ve taraf değiştiren bir uçtan diğerine gidebilen mizacı yüzünden hareketli ve meşakkatli bir ömür yaşamıştır.

Tutarsız davranışlar ve aşırı tepkiler göstermekle dikkat çeken Rıza Tevfik, ders kitaplarından adının çıkartıldığını duyunca aşırı üzülmüş hatta Türklükten istifaa edip mektuplarını ve yazılarını Fransızca kaleme almıştır. Çok sevdiği ülkesine ve Türklüğe bu denli tepki gösterebilmesi bile onun mizacını anlamamıza yetmektedir.

S o f y a n U s û l ü

*) Dört zamanlıdır.

*) İki tane iki (2 +2 = 4) zamanın veya iki Nîm Sofyân'ın birleşmesinden meydana gelmiştir.

*) 4 / 8'lik ve 4 / 4'lük iki mertebesi varsa da, 4 / 4'lük ikinci derece daha çok kullanılmıştır.

*) Pışrevlerde, İlahilerde, şarkılarda, türkülerde, oyun havalarında, kısaca özel usûl mecburiyeti olmayan hemen her formada kullanılmıştır

Sofyan D a r b U s û l ü

[4 / 4] m e r t e b e s i

1 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]

2 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]

3 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ' , M. Hürşit UNGAY

2) ' Türk Müsikiisi Nazariyatı ve Usülleri-Kudüm Veleceleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]